

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Justitiedepartementet

Yttrande över Skärpta villkor för anhöriginvandring (SOU 2025:95)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Bakgrund och innehållet i förslaget

Remissen innehåller betänkandet Skärpta villkor för anhöriginvandring (SOU 2025:95). I betänkandet föreslås ändring i utlänningslagen (2005:716), studiestödslagen (1999:1395), lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap, lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare, förordningen (1997:691) om avgifter vid utlandsmyndigheterna, förordningen (1999:1134) om belastningsregister, förordningen (1999:1135) om misstankeregister, utlänningsförordningen (2006:97), förordningen (2018:42) om särskilt anställningsstöd och förordningen (2022:807) om statlig ersättning för arbete i etableringsjobb. Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027, gällande vissa regler finns övergångsbestämmelser.

Kommittén har haft i uppdrag att göra en genomgång av reglerna för att bevilja uppehållstillstånd på grund av anknytning och lämna förslag som syftar till att åstadkomma en restriktiv och ändamålsenlig reglering samt analysera behovet av, och lämna förslag som syftar till att förbättra regelverkets struktur och överskådlighet till en enhetlig och ändamålsenlig terminologi.

Konsekvenser för företag

Syftet med förslaget anges vara att åstadkomma en mer restriktiv och ändamålsenlig reglering av anhöriginvandring, samt skärpa regleringen till miniminivån enligt EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden.

I konsekvensutredningen anges att i de inledande kapitlen har utredningen redovisat alternativa lösningar i relevanta delar, och att det inte upprepas i konsekvensutredningen.

I avsnitt 13.1 i betänkandet anges följande gällande tidpunkten för ikraftträdande. De föreslagna författningsändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Med beaktande av den tid som kan förväntas krävas för att remittera och bereda förslagen, och för att i nödvändiga avseenden samordna dessa med förslag som lämnats av andra utredningar, bedömer utredningen att det är rimligt att författningsändringarna träder i kraft den 1 januari 2027. Gällande vissa regler finns övergångsbestämmelser, se avsnitt 13.2 i betänkandet.

I konsekvensutredningen anges följande gällande behovet av speciella informationsinsatser. I fråga om merparten av förslagen i betänkandet bedömer utredningen att det inte finns behov

av informationsinsatser utöver sådana som normalt vidtas av Migrationsverket med anledning av ny lagstiftning. Den föreslagna väntetiden vid anhöriginvandring för vissa personkategorier är dock en nyhet som utredningen bedömer med fördel bör kommuniceras extra tydligt, både till personer som kan komma att ansöka om uppehållstillstånd i Sverige och personer som beviljas uppehållstillstånd här. Detta för att minska antalet ansökningar som görs i förtid i situationer när förutsättningar för att göra undantag från väntetiden uppenbart saknas, något som annars kommer att leda till merarbete för berörda myndigheter. Informationsinsatserna bör vidtas av Migrationsverket.

Gällande EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden anges följande i konsekvensutredningen. Utredningen har vid utformningen av förslagen i betänkandet genomgående beaktat såväl EU-rätten som Sveriges internationella åtaganden, liksom internationell och nationell domstolspraxis. Sammantaget bedömer utredningen att de förslag som lämnas är förenliga med både EU-rätten och de krav som följer av i första hand Europakonventionen och barnkonventionen. Utredningen föreslår att regleringen om anhöriginvandring ska bli mer situationsanpassad. En bärande tanke bakom det förslaget har varit att en sådan reglering kommer att ge bättre förutsättningar för att i olika avseenden anpassa regelverket efter de minimikrav som följer av EU-rätten och Sveriges konventionsåtaganden, och också göra det tydligare för tillämparen i vilka situationer som EU-domstolens praxis måste beaktas vid tillämpningen. Utredningens förslag innebär bland annat att det införs en särskild reglering om uppehållstillstånd för familjeåterförening, utformad med utgångspunkt i familjeåterföreningsdirektivets tvingande bestämmelser, som också i huvudsak kommer att vara tillämplig i situationer som omfattas av direktivet. För anknytningssituationer som inte omfattas av EU-rätten föreslås i stället en i sin helhet fakultativ reglering, vilket kommer att ge ett större bedömningsutrymme i dessa ärenden. Genom förslagen i betänkandet, som även innebär att regleringen om anhöriginvandring för särskilda grupper bättre anpassas efter bakomliggande EU-direktiv, bedömer utredningen att svensk rätt i huvudsak kommer att anpassas till de minimikrav som följer av EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden.

Gällande företag anges följande i konsekvensutredningen. Förslagen kan påverka företags, och då särskilt mindre företags, kompetensförsörjning och därmed leda till kostnader. Några mer betydande direkta kostnader såsom administrativa kostnader eller liknande för företag bedöms förslagen i betänkandet inte innebära. Eftersom förslagen, i vart fall på längre sikt, kan komma att bidra till en minskad asylinvandring och även innebära att färre personer beviljas uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning bedömer utredningen däremot att de på sikt innebär en risk för påverkan på kompetensförsörjningen inom vissa branscher, något som i så fall kan påverka berörda företags lönsamhet och konkurrenskraft.

Oberoende av bosättningsort är det vanligt förekommande att personer som kommit till Sverige med asylskäl jobbar inom parti- och detaljhandeln, hotell- och restaurang, finansiella tjänster och företagstjänster samt hälso- och sjukvården. De arbetar också i större utsträckning än inrikes födda i mindre företag. En nedgång av asylinvandringen, och även anhöriginvandringen med koppling till asylinvandringen, skulle därmed kunna påverka kompetensförsörjningen inom nämnda branscher, särskilt i små företag, vilket ytterst kan påverka företagens möjligheter att bedriva sin verksamhet.

I vissa avseenden skulle utredningens förslag även kunna påverka svenska företags kompetensförsörjning på så sätt att möjligheterna att attrahera arbetskraft direkt från utlandet riskerar att begränsas genom förslagen, om förslagen får till följd att Sverige framstår som ett mindre attraktivt land att migrera till. Utredningen bedömer emellertid inte att de skärpningar

av möjligheten till anhöriginvandring som föreslås innebär att möjligheten för arbetstagare att ta med sig sin familj till Sverige försvåras på något mer kännbart sätt. Den kategori av arbetstagare som i första hand kommer att påverkas är personer med nationellt arbetstillstånd med barn i övre tonåren, en grupp som till följd av förslagen kan bli mindre benägna att söka anställning i Sverige. Av inhämtade uppgifter från Migrationsverket framgår dock att det är ett mer begränsat antal äldre barn som under senare år har beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till en förälder med nationellt arbetstillstånd. Under 2024 stod barn i åldersspannet 18–21 år för cirka 1,7 procent av alla uppehållstillstånd som beviljades med stöd av regleringen i 4 kap. 4 a § utlänningsförordningen (147 av totalt 8 623). Under 2023 uppgick andelen till mindre än 1,6 procent (171 av totalt 10 912). Mot den bakgrunden bedömer utredningen att förslaget bör få begränsad negativ påverkan på Sveriges konkurrenskraft. I sammanhanget noteras att flera länder tillämpar just en reglering för anhöriginvandring kopplad till arbetskraftsinvandring som ger möjlighet att bevilja uppehållstillstånd för barn under 18 år samt att en 18-årsgräns också gäller för blåkortsinnehavare, forskare och personer med ICT-tillstånd.¹ Att regelverket blir mer enhetligt innebär också att det blir tydligare, vilket ur ett företagarperspektiv kan ses som en fördel.

Gällande utvärdering av förslagen anges följande i konsekvensutredningen. I betänkandets avsnitt 5 har utredningen redovisat att det på kort tid tillsatts ett flertal utredningar på det migrationspolitiska området. Ett flertal författningsändringar har genomförts och fler ändringar är att vänta. Utredningen bedömer att konsekvenserna av förslagen i det nu remitterade betänkandet endast kan utvärderas i sin helhet genom att utvärderas tillsammans med andra förslag på det migrationsrättsliga området som har tagits fram eller kommer att lämnas i närtid, samt författningsändringar på detta område och andra närliggande områden som har trätt i kraft under senare tid. I annat fall kan effekten uppstå att förslag som i sig framstår som ändamålsenliga och proportionerliga bidrar till oförutsedda konsekvenser i kombination med lagförslag som lämnats av andra utredningar. Utredningen bedömer att en sådan utvärdering bör kunna göras fem år efter ikraftträdandet av de i betänkandet föreslagna författningsändringarna.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet har i sin granskning främst fokuserat på konsekvensutredningen. Andra delar i betänkandet har granskats mer översiktligt.

Regelrådet delar utredningens bedömning att det nu remitterade förslaget kommer att få effekter, framför allt för företagens kompetensförsörjning. Regelrådet kan konstatera att det finns en ansats till att beskriva effekter för företag, vilket är lovvärt. Regelrådet har förståelse för svårigheten att utreda effekterna av ett förslag som det nu remitterade, men det hade utifrån Regelrådets perspektiv likväl behövts en ökad detaljeringsgrad.

Gällande alternativa lösningar görs en hänvisning till de inledande kapitlen i betänkandet, i relevanta delar. Denna hänvisning är alltför övergripande, och det är oklart vilka delar som utredningen har bedömt som relevanta.

¹ Med EU-blåkort avses ett tillstånd som på vissa villkor kan beviljas en utlänning som har ett anställningsavtal för högkvalificerad anställning i Sverige. Se mer i betänkandets avsnitt 12.1.3. Med ICT-tillstånd avses regler om tillstånd för företagsintern förflyttning. Se mer i betänkandets avsnitt 12.1.4.

Gällande berörda företag framgår det en beskrivning av vilka branscher som primärt kommer påverkas, liksom att små företag påverkas, även om det i den delen hade behövts mer information. Antal berörda företag har Regelrådet inte kunnat utläsa.

Gällande förslagets kostnader och intäkter framgår det viss information, men det hade i denna del varit värdefullt med utförligare beskrivningar, såsom exempelberäkningar och scenarioanalyser för företag som kan komma att påverkas på olika sätt.

Förslagets påverkan på företagens konkurrensförhållanden och om särskild hänsyn behöver tas till små och medelstora företag vid reglernas utformning berörs visserligen, men hade behövt beskrivas på ett mer fördjupat sätt, exempelvis om företag påverkas på olika sätt inom och mellan de primärt berörda branscherna och om det kan uppstå effekter till följd av geografiska förutsättningar. Gällande små och medelstora företag hade det varit värdefull information med hur många sådana företag som påverkas, liksom vilka effekter som bedöms uppstå för företagens kompetensförsörjning över tid om förslaget genomförs. Detta har även bäring på aspekten som gäller en redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte. Även om syftet med förslaget visserligen beskrivs, så framgår det att det får påverkan även på andra faktorer och berörda än de enskilda, såsom företag.

Syftet med förslaget, om särskild hänsyn behöver tas till tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser har beskrivits på ett godtagbart sätt. Det har också beskrivningen av förslagets överensstämmelse med EU-rätten. Särskilt tydlig är beskrivningen av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas.

Enligt Regelrådet hade det behövts en utökad detaljeringsgrad särskilt i beskrivningen av de företag som berörs, och den kostnads-, intäkts-, och konkurrenspåverkan som kan uppstå, liksom om särskild hänsyn behöver tas till små och medelstora företag vid reglernas utformning. Detta är centralt inte minst utifrån att frågan om kompetensförsörjning är särskilt viktig för dessa företag. Mot den bakgrunden kan konsekvensutredningen sammantaget inte anses uppfylla kraven.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 10 december 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Katarina Garinder Eklöv.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Katarina Garinder Eklöv
Föredragande